
Petrik Iván

A SOSEMVOLT KÖNYV

a keskenyedő hegyháton végig az északi
széljárta árkokban megroskadt hóval borított
barna hegyháton aztán ott ahol kopasz
nyárfák állnak dermedten ijesztő szikárságukkal jobbra
szelíd kanyarral jobbra vissza az erdő felé
de csak az erdő felé nem be az erdőbe
addig is még a nyálkás nyúlós szántón a
villanyvezeték mindenén túlnőtt rekeszei szerkezetei
alatt az alig kitaposott úton át egészen az átjárhatatlan
erdőszéli csalitosig onnét pedig már nem látszik
meddig mindig megmutatja valami az
irányt de ezt már tudni kell nem lehet
magyarázni mert talán tényleg minden ilyen
egyszerű tiszta és üres az ég
teljesen üres

mint a lányok arcán mint a kisasszonyok
arcán a reggeli álmos fény nem egyáltalán
nem a szemükben vagy kócos sebtében
összerendezett hajukon hanem arcuk
domborulatain a vékony árkokból menekülő
kifejletlen lankákon megcsúszó bizonytalanság
eltűnés a korai ébredés hűvös izzása
s nem tudnak még választani szinte
semmiben nevetgélnek a friss túrót
vágják vagy mézet csurgassanak a tea
közben kihűl s a friss zsömlék puha belébe
dugják ujjukat mindeközben egymás
fülébe suttognak jelentőségteljes
pillantásokat vetve szinte mindenre
dióbélre újságra árnyéokra
és mindenkire de mielőtt még megszólalhatnak
egyikük talán a legidősebb hozzám
lép a számra teszi a kezét jobb a csönd
ezt úgysem tudhatod s az arca megváltozott
elmúlt a reggel már felhevült
piros

mint ennek a sokszor olvasott könyvnek
a gerince kopott az aranybetűk
leolvadtak róla s a címét csak az tudhatja

aki olvasta már és emlékszik még
 rá és talán arra is ami benne foglaltatik
 divatjamúlt történeteire lám bíbor színe
 a könyvszekrény legtetetejére szorult látni is
 csak akkor lehet ha létráról vagy nyikorgó
 székre állva végighordozom a tekintetem
 az ezüstporral borított könyvsoron de még
 így is csak abban az esetben ha kifejezetten
 azt keresem és még akkor sem
 még akkor sem olvasni lehet tudni
 kell
 az út lefelé a sosemvolt hegyen

Demszky Gábor

KELETI ÉDEN

Részlet

Mindenkit izgat, hogy kik voltak az ősei, és ha nem tudja felkutatni őket, akkor megpróbálkozhat azzal is, hogy maga kreáljon róluk történeteket. Az én családtörténetem eredetiben is felülmúlja a képzeletet. Elég hozzátenni a történelmi háttér ide kíváncskozó mozzanatait, és pereg a film.

Amikor belekezdtem családtörténeti szociográfiám¹ megírásába, azt kutattam a családi levelezésben, hogy magyar apám miképpen születhetett valahol nagyon távol, Kína határvidékén, ahol az anyakönyvét orosz nyelven írták. Hogy került Rudolf nagyapám a kirgizisztáni Johannesdorfba, és milyen álmokat kergetett? Milyen történelmi háttere és összefüggései lehetnek nagy utazásának, amelybe Eduárd testvérével vágott bele? A legprofánabb kérdés pedig valahogy így hangzik: hogyan fészkelte be magát álmaikba egyszerre a Kelet és a szocializmus? Az idő előrehaladtával természetesen változott a történethez fűződő viszonyom. A gyarapodó anyagból egyre inkább a többszörös iden-

titás, az új hitek keletkezése és elmúlása, azok a szerteágazások és összekeveredések, hétköznapi drámák érdekeltek, amelyek tragikus nyomot hagytak a szlovák vészorszak éppen úgy, mint a szovjet kommunizmus hazugsággépezete.

Rudolf nagyapám és Eduárd történetének megírása közben arra törekedtem, hogy bemutassam azoknak a Gulagon elűnt áldozatoknak a sorsát, akikkel Frunzében, Moszkvában vagy az Interhelpo kapcsán kapcsolatba kerültek vagy kerülhettek. Ezek a sorsok számomra nemcsak a háttér jobb megértése miatt fontosak, hanem azért is, mert az áldozatokról, a sztálinizmus gatteteiről szólni, az ártatlanul meggyilkoltakra emlékezni és emlékeztetni erkölcsi kötelesség. Így történetem számos elágazása a Gulag magyar olvasók számára ismeretlen kirgizisztáni csonttörő katakombáiba (Cson Tás) vezet.

A családtörténeti szociográfia írása során Pavel Pollák szlovák történész felbecsülhetetlen értékű segítséget nyújtott;